

DE NOORDSE WOELMUIS IN SKARSTERLÂN: ENKELE RESULTATEN AAN DE HAND VAN BRAAKBALONDERZOEK

Tsjepke van der Honing

De Noordse woelmuis blijft de gemoederen roeren in de Friese pers. Aandacht voor en onderzoek naar het voorkomen van deze zeldzame soort blijft nodig. Het pluizen van braakballen van uilen is daarvoor een belangrijk middel, zo blijkt ook uit onderstaande bijdrage.

De Greate Griene, eiland in het Sneekermeer en leefgebied van de Noordse woelmuis in Skarsterlân

foto: Sjoerd Bakker

INLEIDING

Vanaf 1995 heb ik in de gemeente Skarsterlân regelmatig partijen braakballen uitgeplozen om het voorkomen van verschillende soorten muizen vast te stellen. Een interessant fenomeen in dit braakbalonderzoek is het voorkomen van de Noordse woelmuis: een zeldzame soort die in zijn voortbestaan in Fryslân sterk bedreigd wordt (Nieuwenhuizen *et al.* 2000). Met braakbalonderzoek wordt in toenemende mate meer bekend over het voorkomen van kleine zoogdieren in Fryslân (La Haye 2001). Deze korte bijdrage laat licht schijnen op het voorkomen van de Noordse woelmuis

in de Zuidwest-Friese gemeente Skarsterlân aan de hand van braakbalonderzoek.

ALGEMEEN

In Nederland heeft de Noordse woelmuis een 'relict-verspreiding'. Hij is hier als het ware achtergebleven terwijl de rest van de populatie zich met het opwarmende klimaat terugtrok naar het oosten en noorden na de laatste ijstijd. Noordse woelmuizen komen vooral voor in vochtige tot zeer natte biotopen. Als Veldmuizen en Aardmuizen ontbreken, zoals vroeger op Texel, dan kunnen Noordse woel-

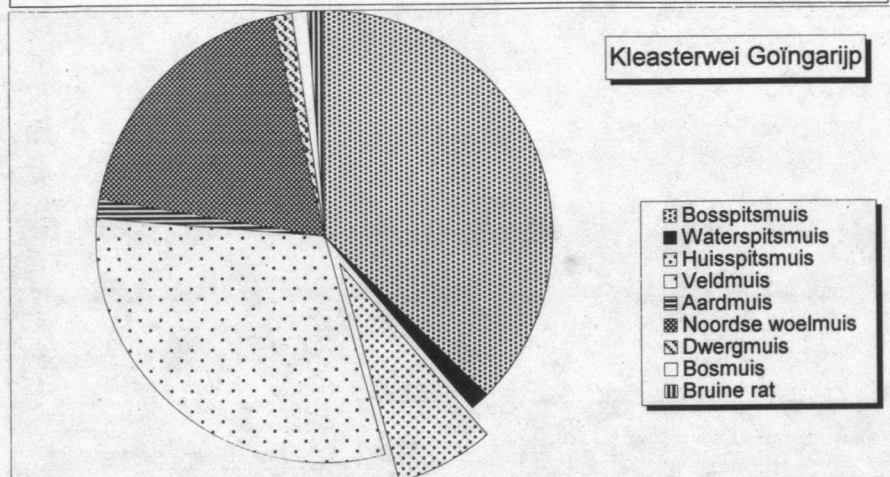
muizen ook in drogere vegetaties voorkomen. Er wordt veelal van uitgegaan dat Veldmuizen Noordse woelmuizen uit de drogere biotopen verdrijven, terwijl de aanwezigheid van Aardmuizen ertoe leidt dat de Noordse woelmuizen zich nog slechts kunnen handhaven in de meest natte of meest geïsoleerde biotopen (o.a. eilandjes) (La Haye *et al.* 2001).

RESULTATEN

Uit tabel 1 blijkt dat de Noordse woelmuis nog regelmatig in Skarsterlân wordt gevonden. Uit de omgeving van het Easterskar bij Sintjohannesga, wat

Tabel 1. Aantallen Noordse woelmuizen in braakballen van Kerkuijen weergegeven per vindplaats.

	1995	1998	1999	2000	2001
Vegelinsoord It Rak	14	0		1	
Terkaple, Van Oenemawei		1			
Langweer, Koeforderhús	8		1		
Goïngarijp, Ballingbuer			1		
Goïngarijp, Kleasterwei					16
Boornzwaag, Rodenburgwei				2	

Figuur 1. Prooiverdeling (%) in braakballen van de Kerkuil in Goïngarijp.

ook een geschikt leefgebied lijkt, heb ik (nog) geen braakballen onderzocht. Tijdens een val-onderzoek (Martens 1995) werd de Noordse woelmuis daar echter niet gevangen. Het voorkomen van de Noordse woelmuis was in dit gebied overigens vroeger ook niet bekend.

Opmerkelijk is dat in Vegelinsoord in 1998 14, in 1999 0 en in 2001 1 Noordse woelmuizen werden gevonden. Dit zegt niet altijd alles over de werkelijke aantallen. Het hoofdvoedsel van de Kerkuil bestaat uit Veldmuizen. Bekend is dat de veldmuizenpopulatie meestal eens in de drie jaar in elkaar stort. Het is aannemelijk dat uilen in die jaren meer spitsmuizen of Noord-

se woelmuizen op het menu hebben staan. De meest aanwezige muizen zullen in hun biotoop ook het meest worden gevangen.

Een opmerkelijk groot aantal Noordse woelmuizen werd kort geleden gevonden in een partij braakballen aan de Kleasterwei in Goïngarijp: 16 Noordse woelmuizen op een totaal van 85 prooidieren (figuur 1). Dat is bijna 19% van het totaal aantal prooidieren. Omdat Kerkuijen hun voedsel ook wel op een wat grotere afstand zoeken, is de kans niet denkbeeldig dat deze Noordse woelmuizen gevangen zijn op één van de eilandjes in het Sneekermeer. Zo liggen de eilandjes Lytse Griene en Greate Griene slechts op enkele honderden meters afstand van

de vindplaats van de braakballen.

Aanzet tot het zoeken van de braakballen aan de Kleasterwei was een uitzending van Omrop Fryslân. Na deze uitzending werd ik door Bauke van der Wal (wonende aan de Kleasterwei) gevraagd hoe het kon dat er bij een onderzoek bij de 'Hearrensylbrêge' (tussen de dorpen Terherne en Akmarijp), uitgevoerd door ecologisch onderzoeksbureau Altenburg & Wymenga in opdracht van de gemeente Boarnsterhim, geen Noordse woelmuizen waren gevangen. Of deze waren verdwenen, was zijn vraag. Het resultaat van de zoekactie houdt in elk geval in dat er inderdaad nog Noordse woelmuizen zijn die zich (helaas) niet door Altenburg & Wymenga in vallen hebben laten vangen.

TOT SLOT

Het feit dat de Noordse woelmuis, een Rode-lijstsoort met de status 'kwetsbaar', nog op diverse plaatsen wordt gevonden in de gemeente Skarsterlân betekent niet dat daarmee alle bezorgdheid kan worden weggenomen. De biotoopkeuze van de Noordse woelmuis en mogelijk ook de concurrentie met de Aardmuis leidt al gauw tot opsplitsing van de populatie in kleine, min of meer geïsoleerde subpopulaties die elk het gevaar lopen uit te sterven (La Haye *et al.* 2001). Het intact laten of nieuw creëren van natte oevers, die voor een verbinding tussen de verschillende subpopulaties zorgen, zou een stap in de goede richting zijn om deze zeldzame en karakteristieke bewoner van Skarsterlân te behouden. Daarnaast is verder braakbalonderzoek broodnodig, omdat dit meer licht werpt op het voorkomen van de soort.

LITERATUUR

LA HAYE M. 2001. Zeldzame zoogdieren in braakballen! *Vanellus* 53 (2): 69-71.

LA HAYE M., F. MERTENS & W. NIEUWENHUIZEN 2001. De Noordse woelmuis in Fryslân: pompen of verzuipen? *Twirre* 12 (4): 121-124.

MARTENS V. 1995. De Noordse woelmuis, de Waterspitsmuis en de Dwergmuis in moerasgebieden in Friesland. *Mededeling* 25 VZZ, Utrecht.

NIEUWENHUIZEN W., M.J.J. LA HAYE & F. MERTENS 2000. De Noordse woelmuis in Fryslân. Naar een duurzame instandhouding. *Alterra-rapport* 149, Wageningen.